

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеська національна академія харчових технологій

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«РИЗИКОЛОГІЯ»

Вибіркова навчальна дисципліна

Мова навчання - українська

Освітньо-професійна програма: Економіка підприємства

Код та найменування спеціальності: 051 «Економіка»

Шифр та найменування галузі знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Розглянуто, схвалено та затверджено
Методичною радою академії

Одеса – 2020 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ: кафедрою економіки промисловості
Одеської національної академії харчових технологій

РОЗРОБНИК: Ощепков О.П., доцент кафедри економіки промисловості, кандидат економічних наук, доцент

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри економіки промисловості

Протокол від 18 грудня 2020 року № 11

Завідувач кафедри ПІДПИСАНО Павлов О.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Розглянуто та схвалено методичною радою зі спеціальності 051 «Економіка»

Голова Ради ПІДПИСАНО Павлов О.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми ПІДПИСАНО Павлов О.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Розглянуто та схвалено Методичною радою академії
Протокол від 28 грудня 2020 року №__

Секретар Методичної ради академії ПІДПИСАНО Мураховський В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

	сторінка	
1	Пояснювальна записка	4
1.1	Мета та завдання навчальної дисципліни	4
1.2	Компетентності, які може отримати здобувач вищої освіти	4
1.3	Міждисциплінарні зв'язки	6
1.4	Обсяг навчальної дисципліни в кредитах ЄКТС	6
2	Зміст дисципліни:	6
2.1	Програма змістовних модулів	6
2.2	Теми лабораторних і практичних занять	8
2.3	Зміст самостійної роботи	8
3	Критерії оцінювання результатів навчання	9
4	Інформаційне забезпечення	9
4.1	Основна література	9
4.2	Електронні ресурси	10

1. Пояснювальна записка

1.1 Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: навчити майбутніх фахівців теорії економічних ризиків, методів їх вимірювання, прийомів зниження ступеня економічного ризику з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників розвитку підприємства, методів прогнозування кінцевого результату і вибору оптимальної стратегії підприємства в умовах невизначеності, випадковості та конфліктності.

Завдання:

- надання цілісної системи наукових знань у сфері теорії та практики оцінки та управління економічними ризиками;
- вміння використовувати отримані теоретичні знання при управлінні економічними ризиками у практичних ситуаціях;
- оволодіння новітніми управлінськими підходами та застосування сучасних науково-технічних досягнень в процесі прийняття управлінських рішень;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

сутність економічних ризиків, ризик-менеджменту, кількісних і якісних методів вимірювання економічних ризиків, прийомів (способів) управління ступенем економічного ризику підприємства в умовах невизначеності;

вміти:

ідентифікувати ризики підприємства; розраховувати показники, які характеризують рівень економічного ризику, а також величину можливих збитків; визначати ймовірність реалізації економічного ризику; аналізувати отримані результати вивчення ризикованих ситуацій; обґрунтовувати доцільність використання в конкретній ситуації того чи іншого прийому зниження ступеня економічного ризику.

1.2 Компетентності, які може отримати здобувач вищої освіти

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Ризикологія» здобувач вищої освіти отримує наступні програмні компетентності та програмні результати навчання, які визначені в Стандарті вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» та освітньо-професійній програмі «Економіка підприємства» підготовки бакалаврів.

Загальні компетенції

ЗК 1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути готовим до засвоєння та застосування набутих знань

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, аналізу та синтезу для прийняття обґрунтованих рішень для їх розв'язання

ЗК 5. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною та іноземними мовами як усно, так і письмово.

ЗК 9. Навички використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК 11. Здатність презентувати результати проведених досліджень.

Фахові компетенції

ФК 1. Здатність до економічного мислення на основі знань про економічну систему

ФК 2. Здатність до використання економічних знань щодо функціонування та управління розвитком суб'єктів господарювання

ФК 3. Здатність до організації наукових, соціологічних досліджень, статистичних спостережень та аналізу інформації про соціально-економічні явища і процеси.

ФК 4. Здатність до системного управління організацією, організації маркетингової, інноваційної діяльності підприємства

ФК 5. Здатність до управління фінансовими ресурсами на різних рівнях господарювання

ФК 7. Здатність використовувати економіко-математичний інструментарій для дослідження економічних процесів, розв'язання прикладних економічних та оптимізаційних завдань в сфері економіки

ФК 10. Здатність застосовувати отримані знання та набуті навички в практичній діяльності

Програмні результати навчання

ПРН 2. Усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння його ринкового позиціонування

ПРН 3. Розробляти перспективні і поточні плани діяльності підприємства, стратегію підприємства та контролювати їх виконання

ПРН 4. Раціонально розмішувати та організовувати виробництво, обґрунтовувати вибір проектних рішень

ПРН 5. Аналізувати стан та ефективність використання ресурсів підприємства, результативність діяльності підприємства та обґрунтовувати господарські рішення з різним ступенем невизначеності та ризику

ПРН 7. Визначати напрями підвищення ефективності формування фінансових ресурсів. їх розподілу та контролю використання на рівні держави та підприємств різних організаційно-правових форм власності

ПРН 8. Економічно обґрунтовувати напрями інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства та приймати управлінські рішення

ПРН 10. Аналізувати стан зовнішнього економічного середовища підприємств, моделювати напрями розвитку, створювати власний бізнес та ефективно здійснювати підприємницьку діяльність

ПРН 11. Володіти базовими знаннями фундаментальних розділів математики в обсязі, необхідному для застосовування економіко-математичних методів у

обраній професії

ПРН 13. Застосовувати прикладні системи оброблення економічних даних та систем програмування для персональних комп'ютерів і локальних комп'ютерних мереж під час дослідження соціально-економічних систем та розв'язування завдань фахового спрямування

ПРН 15. Формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств, установ, організацій та інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень

ПРН 16. Вміти працювати як автономно, так і в команді, проявляти самостійність і відповідальність у роботі, використовувати в роботі етичних принципів

1.3. Міждисциплінарні зв'язки

Попередні: «Теорія ймовірності» «Економіка підприємства», «Маркетинг», «Методика економічного аналізу діяльності підприємства» «Бухгалтерський облік», «Статистика» та використання»

1.4 Обсяг навчальної дисципліни в кредитах ЕКТС

Навчальна дисципліна викладається на третьому курсі у шостому семестрі для денної форми навчання і у восьмому семестрі заочної форми навчання

Кількість кредитів – 3, годин 90

Аудиторні заняття, годин	всього	лекції	лабораторні	практичні
денна	30	20	10	-
заочна	8	4	-	4
Самостійна робота, годин	Денна - 60		Заочна - 82	

2. Зміст навчальної дисципліни

2.1. Програма змістовних модулів

Змістовий модуль 1: Теоретичні основи ризикології

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Концептуальні засади ризикології в економіці та підприємстві Предмет та завдання дисципліни «Ризикологія (Економічні ризики)». Еволюція поглядів на феномен ризику. Концептуальні засади та аксіоматика ризикології. Актуальні проблеми ризикології	2	-

2.	Сутнісна характеристика економічних ризиків та джерел їх виникнення. Невизначеність та її види. Особливості управління підприємством в умовах невизначеності. Зв'язок невизначеності та ризику. Сутність економічного ризику. Суб'єкт, об'єкт та джерела економічного ризику. Фактори, які впливають на рівень економічного ризику.	2	0,2
3.	Класифікація ризиків та їх сутність. Критерії та принципи класифікації економічних ризиків. Характеристика видів ризику в деяких сферах економічної діяльності. Функції ризику.	2	0,3
4.	Ризик-менеджмент. Зміст управління економічним ризиком. Сутність та функції ризик-менеджменту. Етапи управління кризовою ситуацією на підприємстві.	2	0,5
5.	Способи зниження рівня економічного ризику. Контроль над ризиком. Фінансування ризиків. Запаси і резерви як спосіб зниження ризиків. Роль інформації в ризик-менеджменті.	2	0,5

Змістовний модуль 2: **Методологічні основи вимірювання економічного ризику та кількісної оцінки окремих його видів**

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Засади системного аналізу ризику в спектрі економічних проблем Системний аналіз ризику в економіці та підприємстві. Принципи аналізу ризику. Якісний та кількісний аналіз ризику. Абсолютні та відносні показники економічного ризику. Загальні підходи до аналізу ризику.	2	0,5
2.	Кількісна оцінка економічних ризиків Теорія ігор. Завдання теорії ігор. Сутність теоретико-ігрової моделі. Оптимальна стратегія. Сутність статистичного методу. Критерії та визначення ступеня та міри економічного ризику. Використання методу дерева рішень для управління ризиками. Метод аналізу доцільності витрат, його сутність, переваги та недоліки. Сутність та значення методу експертних оцінок. Сутність, основні етапи та умови застосування методу аналогів. Сутність аналітичного методу. Сутність методу аналізу чутливості, Метод аналізу сценаріїв та його сутність. Імітаційне моделювання в оцінці економічних ризиків.	2	0,5
3.	Виробничі ризики та особливості їх оцінки. Сутність виробничих ризиків підприємства. Технічні, безпосередньо виробничі, постачальницькі ризики: їх характеристика та джерела виникнення. Транспортні ризики та їх види. Кількісна оцінка виробничих ризиків та їх оцінка.	2	0,5
4.	Фінансові ризики та особливості їх оцінки Сутність та характеристика фінансових ризиків. Види фінансових ризиків. Аналіз та оцінка фінансових ризиків. Методи зниження фінансового ризику	2	0,5
5.	Інвестиційні ризики та особливості їх оцінки Сутність інвестиційних ризиків. Види ризиків при оцінці проектів. Методи аналізу ризиків проектів. Аналіз чутливості проекту. Перевірка стійкості проекту. Аналіз альтернативних сценаріїв розвитку проекту. Оцінка ризику країни в рамках прийняття інвестиційних рішень	2	0,5
Всього		20	4

2.2 Теми лабораторних і практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання (лабораторні)	заочна форма навчання (практичні)
1	Засади системного аналізу ризику в спектрі економічних проблем	2	-
2	Кількісна оцінка економічних ризиків	2	1
3	Виробничі ризики та особливості їх оцінки	2	1
4	Фінансові ризики та особливості їх оцінки	2	1
5	Інвестиційні ризики та особливості їх оцінки	2	1
	Всього	10	4

2.3 Зміст самостійної роботи:

№ з/п	Види навчальної діяльності	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Еволюція поглядів на проблему ризиків	4	10
2	Зв'язок невизначеності та ризику. Сутність економічного ризику.	4	6
3	Характеристика видів ризику в різних сферах економічної діяльності, їх особливості	5	6
4	Етапи управління кризовою ситуацією на підприємстві харчової промисловості. Особисте завдання	10	15
5	Способи зниження рівня економічного ризик. Роль інформаційного забезпечення в ризик-менеджменті	4	6
6	Якісний та кількісний аналіз ризику. Абсолютні та відносні показники економічного ризику. Загальні підходи до аналізу ризику. Особисте завдання	10	11
7	Використання методу дерева рішень для управління ризиками. Метод аналізу доцільності витрат, його сутність, переваги та недоліки. Метод аналізу сценаріїв та його сутність.	5	6
8	Технічні, безпосередньо виробничі, постачальницькі ризики: їх характеристика та джерела виникнення.	4	6
9	Методи зниження фінансового ризику на підприємствах харчової промисловості. Особисте завдання	10	10
10	Аналіз альтернативних сценаріїв розвитку проекту. Оцінка ризику країни в рамках прийняття інвестиційних рішень	4	6
	Разом з дисципліни	60	82

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Види контролю: вхідний, поточний, підсумковий (диференційний залік).

Вид роботи, що підлягає контролю	Оцінні бали		Форма навчання					
	д/з min	д/з max	денна			заочна		
			Кільк. робіт, одиниць	Сумарні бали		Кільк. робіт, одиниць	Сумарні бали	
		min		max	min		max	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЗАЛІКОВИЙ КРЕДИТ 1								
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи ризикології								
Робота на лекціях	2/3	3/5	5	10	25	2	6	10
Виконання індивідуальних завдань	20/20	30/35	1	20	30	1	20	35
Проміжна сума	-	-	-	30	55	-	26	45
Модульний контроль	20/ 34	30/ 55	1	20	30	1	34	55
Контроль результатів дистанційного модулю	10	15	1	10	15	-	-	-
Рейтинг за творчі здобутки студентів	0	10		0	10		0	10
Оцінка за модуль 1	-	-	-	60	100	-	60	100
Оцінка за заліковий кредит			60...100			60...100		
ЗАЛІКОВИЙ КРЕДИТ 2								
Змістовий модуль 2. Методологічні основи вимірювання економічного ризику та кількісної оцінки окремих його видів								
Робота на лекціях	1/2	2/3	5	5	10	2	4	6
Робота на лабораторних заняттях	1/2	1,5/3	5	10	25	-	-	-
Робота на практичних заняттях	0/2	0/4	-	-	-	4	8	16
Виконання індивідуальних завдань	12/20	20/39	1	15	25	1	15	25
Проміжна сума	-	-	-	30	60	-	27	47
Модульний контроль (колоквіум)	20/30	30/45	1	30	40	1	33	53
Оцінка за модуль 2	-	-	-	60	100	-	60	100
Оцінка за заліковий кредит			60...100			60...100		

4. Інформаційні ресурси

4.1 Основна література

1. Старостіна А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія та практика: навч. посіб. К.: Кондор; Політехніка НТУУ "КПІ", 2004. 200с.
2. Матвійчук А.В. Аналіз і управління економічним ризиком: навч. посіб. К.: Центр навч. л-ри, 2005. 312с.
3. Останкова Л.А, Шевченко Н.Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2011. 256 с.
4. Чорноморченко Н.В., Іванова І.С. та ін. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: навч. метод посіб. для самост. вивчення дисципліни Одеса: "Магнолія-2006", 2010. 355с.
5. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання [Текст]: навч.

посіб. / Л. І. Донець. Київ: Центр навч. літ., 2006. 312 с.

6. Шегда А.В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління [Текст]: навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Голованенко; за ред А. В. Шегди. Київ : Знання, 2008. 271 с.

4.2 Електронні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua.
2. Офіційний сайт – законодавча база «Ліга». URL: www.liga.com.ua.
3. Веб-сторінка Міністерства агропромислової політики України. URL: <http://www.minagro.kiev.ua>.
4. Веб-сторінка Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.